

העביר והעזר

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת וילך • יוה"כ • האזינו תשפ"ג

גליון מס' 80 • שנה ג'

דברי תורה

מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

פרשת וילך

לא אוכל עוד לצאת ולבוא וד' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה. פירש"י וה' אמר אלי זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא לפי שה' אמר אלי. תמוה דא"כ היה לו לומר להיפך קודם וד' אמר אלי לא תעבור וכו' לפיכך לא אוכל עוד לצאת ולבוא ומה צורך לכתוב איפכא והדר מפרש.

ויש לבאר עפ"מ"ש בספר אמרי יוסף פ' בראשית [ה' כד] עה"פ ויתהלך חנוך את האלקים ואינו כי לקח אתו אלקים, בשם הרה"ק מסטרעליסק על פירש"י שם צדיק היה וקל בדעתו לשוב ולהרשיע לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו וכו', ותימה לומר קל בדעתו לשוב ולהרשיע על חנוך שנהפך למלאך כמבואר בדבר רז"ל [ע"י תוס' יבמות טז: ד"ה פסוק זה], ויתריך דהנה נודע שהצדיק הוא בבחינת הולך ואינו עומד במדרגה אחת כמלאך רק הולך ממדרגה למדרגה, וכל זה הוא על ידי שפוסל מעשיו הראשונים ומפשפש במעשיו ורואה שלא היה עבודתו עדיין בתכלית השלימות הצריך, ומהרהר בתשובה על זה ומתחרט ומקבל על עצמו להוסיף בעבודתו מהיום והלאה ועל ידי זה הולך ממדרגה למדרגה ובכל יום ויום מוסיף והולך בעבודתו יתברך, אמנם חנוך היה הולך ועולה ממדרגה למדרגה עד שבא למדרגה גדולה כל כך שלא היה רשאי לפסול עוד מעשיו הראשונים כי היה בתכלית השלימות ולא היה רשאי עוד לפסול עבודה כזו שאין למעלה הימנה ולהרשיע עצמו, אכן הוא עצמו היה בשפלות כדרך הצדיקים שאינם מאמינים בעצמם עד יום מותם, ולכן היה יודע השי"ת שבדאי גם עתה יפסול עבודתו וירשיע עצמו וירצה להוסיף עוד בעבודתו לילך למדרגה יותר גדולה וזה לא היה רצון השי"ת שיפסול עוד עבודה הלזו לכן לקחו קודם זמנו, וזה שאמר רש"י ז"ל צדיק היה רצ"ל שהיה בתכלית השלימות ולא היה צריך לפסול עוד מעשיו הראשונים, אך היות וקל בדעתו שהיה נקל בדעתו לשוב ולהרשיע עצמו עוד, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו כדי שלא יפסול עוד עבודה זו, עכ"ה"ק.

ולפ"ז י"ל דזה שאמר משה שכבר הגיע למדרגה עליונה כזו שאינו רשאי עוד לצאת ממנה ולהכנס

למדרגה אחרת, וז"ש לא אוכל עוד לצאת ולבוא ולכן בהכרח הגיע זמן הסתלקותו, אכן יש עוד עצה לזה והיינו שיעלה לארץ ישראל ושם יקבל מדרגות חדשות שלא זכה להן בחו"ל ויוכל לצאת מבחינת חו"ל וליכנס למדרגת ארה"ק כמו שמצינו צדיקים קדמונים שכל מאווייהם היה להכנס לארץ כדי לזכות בהשגות חדשות שאין להשיגם בחו"ל ומצינו בגמ' [ב"מ פה.] רבי זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבליה מיניה כי היכי דלא נטרדיה, הרי גדלה מעלת א"י אפילו בתורה וא"כ היה לו למשה רבינו דרך חתירה לעלות עוד מדרגות שלא זכה להן בחו"ל, לכן הוסיף ואמר שגם זה נמנע ממנו כי וד' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה ואתי שפיר שאין זה פירוש לקודם אלא המשך דבריו.

ונתנם ה' לפניכם ועשייתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם. פירשו המפרשים הכונה לשבור מצבותם, לא תחיה כל נשמה וכו'. וצ"ב א"כ מהו ככל המצוה אשר צויתי, י"ל דגם מצוה זו להרגם ולשברם תעשו כדרך כל שאר מצות התורה בזריות ובשמחה בלא לחמול עליהם.

ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם. מכאן ראינו למ"ש בגמ' [שבת לא.] בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה וכו' פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא ע"כ. וזהו שאמר כאן ישמעו ולמדו אבל העיקר הוא ליראה את ה' אלקיכם.

קרא את יהושע. במדרש [דבר פ"ט ט] קרא את יהושע וכו' מיד השכים משה והלך לביתו של יהושע, יצאו להלך הלך משה לשמאלו של יהושע נכנסו לאהל מועד ירד עמוד הענן והפסיק ביניהם, משנסתלק עמוד הענן הלך משה אצל יהושע ואמר מה אמר לך הדיבור, א"ל יהושע כשהיה הדיבור נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר עמך, אותה שעה צעק

משה ואמר מאה מיתות ולא קנאה אחת ע"כ. כבר כתבתי במקו"א שזה היה נסיון למשה רבינו ע"ה אם יש לו עין טובה ואין בו מדת קנאה, כי הנה משה רבינו היה שלם בכל מדה נכונה, וגם טוב עין היה כמו"ש בגמ' [נדרים לה.] משה נהג בה [בתורה] טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר טוב עין הוא יבורך וגו', אבל לא היה זה בשלימות משום שמעולם לא נתנסה במדת קנאה, שכן מעולם לא נתקנא בשום אדם, שכן נתברך בכל בהפלגה יתירה, חכם גבור ועשיר יותר מכל העם כמו"ש בגמ' [שם], ע"כ ה' צדיק יבחן, קודם מותו ניתן לו נסיון זה להשלים מדה זו, לבחון אם יקנא ביהושע תלמידו בשעה שמסתיר ממנו דבר ה' אליו, ואכן עמד בנסיון ואמר ולא קנאה אחת, פי' בניחותא אין לי שום קנאה על יהושע ולא קנאה אחת בעולם, ובה השלים את עצמו לגמרי גם בבחינת עין טובה.

ויש להוסיף דלכן נתקנה קריאת פרשה זו לפני ראש השנה, עפ"י מ"ש באמרי אמת לר"ה [תרס"ז] בשם ח' הרי"מ בראש השנה צריכין להיות טוב עין אפילו לאומות, ויש רמז לזה בגמ' [יר"ה כה.] זיל לעין טב וקדשיה לירחא, שקידוש החודש ושנה תלויה בטוב עין, ושם [תרפ"ד] אאז"ל אמר בראש השנה צריך כל אדם להשתדל להכניס בעצמו עין טובה על כל השנה, וזה הרמז במה שאיתא בגמ' זיל לעין טב וקדשיה לירחא כו', וע"ע באמרי אמת ליקוטים [יר"ה כה:] שבראש השנה צריכין להיות טוב עין, הגם שזה איתא בכל קידוש החודש אבל העיקר עין טובה הוא בראש השנה הכל תלוי בראש השנה.

ובזה יש להבין מ"ש בקריאת היום לראש השנה בפ' וירא [בראשית כא יא] וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודת בנו, פירש"י על ששמע שיצא לתרבות רעה, ותמוה למה זה הוצרך לשמוע וכי לא ראה בעיניו כמו שראתה שרה את בן הגר המצרית מצחק, וי"ל אברהם היה שלם במדת עין טובה עד שלא ראה בעיניו רעה על שום אדם ואפילו לא על גוי כמו"ש ח' הרי"מ, אכן שמוע שמע כי שרה הגידה לו, לכן פירש"י ששמע שיצא וכו'.

פרשת האזינו

האזינו השמים ואדבריה ותשמע הארץ אמרי פי. צ"ב למה שינה משה רבינו בתחילה לשון דיבור

ולבסוף לשון אמירה. גם מהו אמרו ותשמע הארץ לאיזה ארץ מכון הלא אם יצא הדיבור הוא נשמע בשמים ובארץ כאחד. ונ"ל ע"פ מה שראיתי בספר א' לפרש מה שאמרו בגמ' [סנהדרין כד.] לאחד קראת נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו ת"ח שבא"י שמנעימין זה לזה בהלכה, חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה, שזו המדה של חו"ל שאין משיגים את התורה כ"א בדרך חובלים, כי שם מתגלה התורה בשתוף של מדת הרחמים למדת הדין ושני כוחות מאירין בה לכן מוכרח הדבר שתתברר ג"כ על ידי שני כוחות א' שואל וא' משיב ומבין שניהם יצא האמת שלם, לא כן היא בחינת הקודש של א"י אין צורך בזה, וז"ש [מנחות מב.] חד מינייהו כתרי מיני שבבבל זקוקים לשנים ובא"י די באחד ע"כ.

ובזה יש לפרש הכתוב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. וצ"ב השינוי לגבי השמים נקט דיבור ולא רץ נקט לשון אמירה, ולהנ"ל י"ל האזינו השמים ואדברה לשון דיבור הוא עם נוכח כמו"ש אז נדברו יראי ד', כלומר בכל מקום תחת השמים צריך ללמוד בחברותא דייקא, אבל לגבי הארץ היינו ארץ הקדושה אין צורך בנוכח אלא הלימוד ביחיד ג"כ נכון, וז"ש ותשמע הארץ בה"א הידיעה היא א"י שם תשמע אמרי פי אפילו שיחיד אומר בפיו.

יערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי. התורה הנקראת לקח כמו"ש כי לקח טוב נתתי וכו', משה רבינו אומר לקחי שקבלתי מיד ה' קשה כמטר, אבל ע"י אמרי פי תהיה נעשית לכם עריבה כטל.

כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב. הנה רש"י פירש בפ' בראשית [א א] עשבים נקרא דשא כולן בערבוביא, וכל שורש לעצמו נקרא עשב ע"כ. ולפי זה יש לפרש כאן דרך הלימוד, שעירים הוא לשון סערה, בלימוד תורה לפני רבים נכון לפלפל בריתחא וסערה, אבל בלימוד עם יחיד הנקרא עשב נכון ללמוד בדרך רביבים דקים בניחותא.

יערף כמטר לקחי תול כטל אמרתי. י"ל לקחי היינו תורה שבכתב כטעם כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל תעזובו, וכ"כ בספר אדרת אליהו פ' האזינו ע"ש משה קיבל תורה מסיני, אמרתי היא תורה שבע"פ [במדבר פ"ג ט"ו] שדברי תורה שבכתב ודברי תורה שבע"פ כולם נתנו מרועה אחד כולם אל אחד אמר, ובאור"ח כאן [בבבא] כתב וז"ל, וכפל לומר במלות שונות לקחי אמרתי כנגד שני תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כנגד תורה שבכתב אמר לקחי שה' נתנה מידו ליד משה כתובה באצבע אלקים, וכנגד תורה שבעל פה אמר אמרתי שהם דברים שנמסרו במאמר פה אל פה, וכינה לתורה שבכתב מטר ולתורה שבעל פה, לפי שהתורה שבכתב היא העיקר ויסוד כל דבר, ותורה שבעל פה הם תיקונים ודקדוקים שאינם מפורשים בה אלא נרמזים ע"כ. ונ"ל להוסיף על זה דהוא כונת שינוי הלשון יערוף כמטר שהוא לשון קשה עריפה, תול כטל הוא לשון שפע היורד בנחת, יען כי התורה שבכתב עצמה בלא לימוד דרשות חז"ל קשה כעריפת מטר לקחי, ואין אדם יכול לעמוד על סודה, אבל דברי חכמים בחינת אמירה נוחים כטל תול כטל אמרתי, וזהו המשל כשעירים על דשא, סערה היא בחזקה, וכרביבים הם טיפות רכות עלי עשב.

יערוף כמטר לקחי. התורה נדמית למטר, המטר יורד ומשתלשל מן אוצר העליון וכל העולמות ניזונים ממנו לפי צרכיהם ובחינתם עד שיוורד לארץ ושם נהפך למים ומטר ניתן ארצה. כן הוא הדבר בתורה הקדושה, היא יוצאת בשרשה מחכמה של מעלה ומשתלשל דרך כל העולמות, וכל עולם ועולם ניזון ממנה לפי שיעורו ובחינתו, עד שמגיעת אל

בני ישראל העוסקים בתורה הלכה למעשה כי היא חיך ואורך ימים, וזהו שהמשיל יערוף כמטר לקחי.

עלי דשא. פירש"י עטיפת הארץ. אולי נקרא דשא מלשון דש, שהאדם דש בעקביו את עטיפת הדשא כשהולך על פני הארץ.

כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב. כתב אור"ח [בבבא] יתבאר ע"ד אומרים בברייתא אמר רבי ישמעאל כשנעמידין את האדם בידו, אם יש בידו מקרא שואלים ממנו למה לא שנה, ואם בידו משנה שואלים ממנו תלמוד וכן על זה הדרך, הנה מעומק דברי הברייתא מוכיחין הדברים שמי שיש בידו מקרא אין שואלים ממנו מעשה מרכבה אלא מדריגה אחת כפי יכלתו יותר ממה שטרח, שהיה עליו לטרוח גדר למעלה מזה, והוא אומרו כשעירים וגו' וכרביבים וגו' כלומר כשיעור שימטיר ה' טיפין קטנים על הדשא שהוא קטן, וכרביבים שהן טיפין גדולים ועבים עלי עשב שהוא גדול שיכול לסבול, כדמיון זה מצות התורה כל אחד כפי כוח שיכול להשיג בזה להקל ולהחמיר, להקל על מי שאינו יכול להשיג יותר, ולהחמיר על מי שיכול הרבה ששואלין ממנו הכל ואפילו מעשה מרכבה ע"כ. ולפי"ז יש להוסיף רמז שעיר"ם אתון רשע"ם, רב"ב בגימ' צדי"ק, את שניהם שואלין על דברי תורה כי הכל חייבים לעסוק בתורה ואי אתה רשאי להפטר ממנה, אכן זה לפי ערכו וזה לפי ערכו, זה יערוף כמטר וזה יזל כטל, זה כדשא שהוא קטן וזה כעשב שהוא גדול.

שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתול. הנה כשבנים יוצאים לתרבות רעה הוא פגם ובושת להוריהם כי תולים רעתם בסיבתם והבריות אומרות ראו גידולים שגדלתם, אבל ישראל בני אל חי אף אם ישחיתו וירעו לא יאמר איש ח"ו שזה שהם בניו בחיור זה גרם מום שלהם כביכול, לא כן הוא, לא בניו הוא מומם, אלא שהם בעצמם דור עקש ופתלתול.

יצרנהו כאישון עינו. פירש"י הוא השחור שבעין. וכתב בשפ"ח ולמה נקרא אישון משום דנראה בו כדמות איש קטן כמו שנראה דמות איש במראות הנשים דאישון לשון איש ע"כ. יש לומר דנקרא אישון עינו כביכול על שם איש, כי ה"ת צופה ומביט בעינו כביכול בנפש כל איש ואיש כל רגע ורגע.

כנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף. פירש"י כשבא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת אלא מד' רוחות שנאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו. הופיע מהר פארן. ואתה מרובות קדש. אלוה רותימן יבא זו רוח רביעית ע"כ. למה נצרך לבא מד' רוחות, אולי מכאן מקור למ"ש חז"ל שצריך לחזור על תלמודו לכהפ"ח ארבע פעמים, כדאמרו בגמ' [עירובין ד:] תנו רבנן כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה וכו' נמצא ביד הכל ארבעה מכאן אמר רבי אליעזר חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים. וכן איתא במדרש [ב"ר פכ"ד ה] כתיב אז ראה ויספרה וכו' ורבי אחא אמר ד' אז ראה חד ויספרה חד הכינה חד וגם חקרה חד ואח"כ ויאמר לאדם זה משה. בספר תשובות והנהגות להגר"ם שטרנבוך שליט"א סי' תקל"ט כתב ששמע מפי עד נאמן בשם החפץ חיים זצ"ל שמי שלומד ואינו חוזר ד' פעמים לא קיים מצות לימוד תורה ע"כ, וצ"ע כונתו.

ה' בדר ינחנו ואין עמו אל נבר. יש לפרש כדעת המפרשים בדר קאי על ישראל, ולא זו

בלבד אלא על כל יחיד ויחיד השגחה פרטית, כמו שכתבו בשם הרב יד יוסף וז"ל [דף ר"א ע"א] דהשגחת האל יתברך שמו על האומה ישראלית היא בפרטות השגחה על כל איש ואיש אבל לאומות העולם היא כלל לאומות העולם וכדברי המשורר שאמר [התלים פ:] אזכיר רהב ובבל ליודעי הנה פלשת וצור עם כוש זה יולד שם, אמנם ולציון יאמר איש ואיש דמשגח על כל איש ואיש בפרטות והוא יכונה עליון, אף על פי שהוא עליון משגח ומליץ עלינו לכוון ענינו והכל דרך השגחה הובא בספר נפש חיים למהר"ח פלאגי [מערכת ה' אות ל"ה] יעו"ש. וזה שאמר ה' בדר ינחנו כלומר לכל איש ואיש בודד ה' ינחנו בהשגחה פרטית ואין עמו אל נבר.

ראו עתה כי אני הוא ואין אלקים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מויד מציל. מובא בספ"ק כי פרשת האזינו כוללת את כל התורה וכל הדברים שקורים בעולם, ע"י בספר אגרא דפרקא אות קט"ו ובהערותינו שם הארכנו בזה. ולפי"ז יש לומר כי פסוק זה כולל ברמז את הימים הקדושים של חודש תשרי אשר פרשת האזינו נקראת לעולם בחודש זה, וז"ש ראו עתה פ"י הביטו ושימו לב אל העת שעובר עלינו עתה, כי 'אני הוא ואין אלקים עמדי' רמז לתפלת ראש השנה פתיחת סדר מלכיות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, 'אני אמית ואחיה', רמז ליום כפורים יום החתימה לחיים או להיפך ח"ו. והנה מובא בשם זק"ק בעל עטרת צבי פ"י הפיוט הנאמר בתפלת נעילה דיו"כ יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה, כי תיכף אחר יו"כ הקב"ה מחביאנו בצל הסוכה לשמרנו מכל המקטרגים, וזהו יחביאנו צל ידו עכ"ד, וכן איתא באמרי אמת לסוכות [תרס"ו יום א'] בשם השפת אמת שאחר ראש השנה ויום כפור שיש מקטרגים על ישראל ניתנה להם הסוכה כדי להסתירים ע"כ. וכן כתיב [התלים כו ה] כי יצפני בסכה ביום רעה יסתגרי בסתר אהליו. וז"ש מחצתי ואני ארפא, מחצתי לשון מחיצה היינו מחיצות הסוכה ישמרו אותנו וימשיכו לנו רפואה כמובא בספר צמח צדיק [עניני סוכות] וז"ל, מן הסוכה נמשך רפואה לאדם על כל רמ"ח איבריו, כי סוכ"ה במילוי כזה סמ"ך וא"ו כ"ף ה"י בגימטריא רמ"ח, ובפרט ביום הראשון שהוא אושפיזא דאברהם אברהם בגימ' רמ"ח, וכן מה שאמרו דמצטער פטור מן הסוכה כי מי שיש לו צער הוא נפטר מן הצער ע"י שמקיים מצות סוכה כראוי עכ"ל. וכן בספר תפארת שלמה עה"ת [עניני סוכות] כתב על הדין בשו"ע אור"ח סימן תר"מ ס"ג דחולים ומשמישים פטורין מן הסוכה, דזה רומז שעי"י הסוכה יהיו נפטרים מכל צער ומכל מכאוב ויתרפאו מחוללים עכ"ד. וסיום הכתוב ואין מויד מציל, יד"י רמז לסוכה כשרה למעלה מיו"ד טפחים וכל מי שנכנס לצילא דמהימנותא לא יוכל שום מקטרג להזיקו ח"ו. ואולי יש להוסיף סוכה מלשון סוכה לרפואה.

יום הכפורים

בסליחות לעינ"כ בפומון ירצה צום עמך וכו' ירצה צום עמך אשר דמו לך מזה. חשוב חלבו כעל זבח וקרבתו אל תבזה. ותנקום דם עבדיך מאויבך עד תמס. ותדרשו לשפך דמים. לדעת מה זה ועל מה זה. אזכיר כאן דברי אסתר [אסתר ד ה] ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה, שכן מאותה שעה היתה תחילת צמיחת הישועה לכלל ישראל.

עוד י"ל עפ"י דאיתא במדרש [אסתר פ"ח ד'] ותקרא אסתר להתך רבנן דתמן אמרין התך זה דניאל ולפי שחתכוהו מגדולתו נקרא התך חתך ורבנן דהכא אמרין שחתך את הדברים לדעת מה זה ועל מה זה אמרה לו לך אמור לו וכו' ושמא כפרו בלוחות דכתיב בהן מזה ומזה הם כתובים, וזה שרמזו כאן מה זה ועל מה זה הם לוחות הברית שניתנו ביום הכפורים.

בתפלת נעילה, העיר הקדש והמחוזות היו להרפה ולבזות וכל מחמדיה טבועות וגנוזות,

שנוכה לעבדך בשמחה וטובט לבב, ולזה הקדים
הדרתנו ופי' כמו נאווה. (תפוחי חיים)

מוצאי יוה"כ

במדרש הביאו הטור וב"י סי' תרכ"ד, במוצאי
יוה"כ בת קול יוצאת ואומרת (קהלת ט') לך אכל
בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה
האלקים את מעשיך. נראה לרמז כאן הענין דהנה
ביוה"כ היה המתקת הדינים דיני דר"ה בשורשם
מפני העלי' עד הדיקנא קדישא, ונודע אשר השם
אלקי"ם מורה על דינים ובמלוי ההי"ן גי' צר"ה,
ובהתמתקן נעשה מן צר"ה רצ"ה כדאינא בכוונת
ימי בין המצרים, וזה שהבת קול מכרזת במוצאי"כ
לך אכל בשמחה לחמך כו' כי כבר רצ"ה האלקי"ם
את מעשיך שמן אלקי"ם המורה על דינים נעשה
רצ"ה שנתמתקו והשמחה רבה. (אור מלא)

פרשת האזינו

האזינו השמים ואדברה וגו'. עפ"י דברי
החרדים מובא בשל"ה מסכת יומא, דבת קול
המכריז בכל יום שובו בנים שובבים ובת קול
היוצא מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות
מעלבונה של תורה, דקשה למי מכריזין הלא
אין אנו שומעים כלום, אלא ודאי אע"ג דאיהו
לא חזי מזלי' חזי והם הרהורי תשובה, ומ"מ לא
יזכה לזה רק השומע קול החכם המוכיח, והיינו
דכתיב והי' אם שמוע תשמע כלומר אם תשמע
למוכיח באוזן בשר תזכה לשמוע באוזן הלב
כרוז מלכו של עולם עכ"ל בקיצור, וזה שאמר משה רבינו
ע"ה רבן של כל ישראל ולכל חכם יש ניצוץ ממשה כמו
שמיצנו משה שפיר קאמר, האזינו השמים ואדברה בעת
אשר אנכי מדבר תאזינו ותשמעו הבת קול מן השמים
ובאופן ותשמע הארץ אמרי פי שלא יזכו לזה רק אם
שומעים לקול המוכיח. ויה"ר שלא יאמר פי דבר שלא
כרצונו. (שמועה טובה)

דרוש מרבינו בעל בני שלשים זיע"א

**חזק ואמץ אל תראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלקיך
הוא ההולך עמך וגו' ויקרא משה ליהושע וגו' וה' הוא ההלך
לפניך הוא יהי' עמך וגו' לא תירא ולא תתת.** ויש לדקדק בהני
קראי מעיקרא כתיב אל תיראו וגו' מפניהם, ובתרי הכי כתיב לא תירא
ולא תתת ולא כתיב מפניהם. ומעיקרא ההלך עמך כתיב ולבתר ההלך
לפניך. ובקרא בתרא כתיב ולא תחת ולא כתיב כן בקמא.
והנה ביומא (פי' ע"ב) אר"ש בן לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשו
לו כשגגות וכו', והאמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכויות
וכו', לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה, והן מצאנו בפ' נח פירש"י ז"ל
את האלקים התהלך נח ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניך, נח
היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתתוק ומהלך בצדקו מאליו,
כי נודע אשר עבודת אברהם אינו ע"ה היא היתה מאהבה וכמו
שמצינו שמחלק ריש לקיש בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה, כמו
כן יש חלוק בין עבודת א"א ע"ה ובין עבודת נח.
וזה שנאמר חזק ואמץ אל תיראו ואל תערצו מפניהם דייקא אבל
תיראו מפני ה' אלקים, כי ה' אלקיך הוא ההלך עמך כמו שנאמר בנח
אבל כשתהי' במדרגה וה' הוא ההלך לפניך הוא יהי' עמך בקביעות
בחינת אהבה אז לא תירא לעבוד מיראה ולא תחת במדרגה תתתונה
והיית רק למעלה ולא תהי' למטה.
וימתקו הדברים עפ"י אמרם ז"ל כל מקום שנאמר וה' הוא ובית
דינו, וזהו מאמר הכתוב וה' הוא ההלך לפניך וגו' אף שאתה מתירא מן
הדין עכ"ל לא ירפך ולא יעזבך אבל לא תירא אלא תשוב מאהבה אז
ולא תחת ולא תהי' מדרגתך למטה מן בחינת צדיק

כל ימות השנה ונאווה אני ביום הכיפורים. לכאורה א"א
להשוות יהודי נאווה כל השנה ליהודי ביום א' בשנה.
וי"ל כונתם שאם נאווה ביו"כ סימן הוא שעוד יש בו
ניצוץ קדוש והלב פועל עוד ונשמע דפיקתו ויש תקווה
ואפשרות שבוים זה יתעורר ויתלהב הניצוץ שיהי' נאווה
בכל השנה וישוב בתשובה להיות שומר שבת ושומר
תורה, וז"ש בפיוס ליל יו"כ יעלה דפקינו מערב שעוד
הלב דופק ויתעלה הניצוץ יותר ויבוא גילנו מבוקר

פרשת וילך

וילך משה וגו'. אמרו בספרי אין וילך
אלא לשון תוכחה. צריך ביאור מה ענין הליכה
לתוכחה. וי"ל דהנה המנהיג הנמנע מלהוכיח בני
עדתו מפסיד בעצמו שאינו מתרומם בעבודתו.
ואדברה עי"ז גם הוא מתקדק כידוע, וכמ"ש בס'
נטע שורק בביאור מאמר חז"ל זקני עמי הארץ
כל זמן שמזקינים דעתם מיתטרפת עליהם (תמיד
כה): כלומר שזקני העדה אם יושבים בין עמי הארץ דעתן מיתטרפת
וכו', וז"ש כאן אין וילך אלא לשון תוכחה פי' אי אפשר להיות כמשה
בבחי' הולך אלא עי' תוכחה שמוכיח את העם וממילא מתחזק והולך,
ועוד שע"י שמוכה את הרבים אין חטא בא על ידו ונמצא הולך מחיל
אל חיל. (תפוחי חיים)

וקראת אתכם וגו'. קראת ד' במסורה,
וקראת אתכם הרעה, וקראת שמו ישמעאל,
וקראת שמו עמנואל, וקראת ישועה. י"ל על
פי מה דנודע מרבינו המגיד הק' רד"ב נבג"מ
אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש,
שאר להתפלל על חסרונם וצערם, שתפלה כזו
לא תקובל עי' מניעות המקטריגים רק יתפלל
על החסרון שיש בראש הוא אם הבנים, ומי יהיו
לקטרג על תפלה כזאת, וזה יפורש גם כן כאן
בהמסורה אם ח"ו וקראת אתכם הרעה ויחסר
לכם איזה הצטרפות, וקראת שמו שתתפלל אליו
ית"ש ישמעאל ר"ל ותרצה שישמע"ע א"ל את
שועתך, אז וקראת שמו היינו עיקר התפלה אליו
ית' תהיה על אשר עמנו"ו א"ל, עי"ז בכל צרתם לו
צר, ועי"ז תתפלל על הצער שיש למעלה ואז בודאי וקראת
ישועה שתושע בכל מיני ישועות וימלא ה' כל משאלותיך
לטובה. (אור מלא)

יום הכיפורים

שחורה אני ונאווה (שה"ש א ה). אחז"ל (שהש"ר א ב)
שחורה אני בכל ימות השבוע ונאווה בשבת שחורה אני

מראש צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבתינו הקדושים זיע"א

ואמר ביקשתי לדעת מי הוא הרב ממאדע באשר יצא
כרוז מן שמיא לאמור: הרב ממאדע עובד את ה' במוח
ובלב (דער מאדער רב דינט דעם באשעפער מיט מוח און מיט הארץ). וראה
זה פלא, אחר שנים כאשר הגיעה אל רבינו השמועה
על הסתלקות הרה"ק מראזוודאב זי"ע (סיון תרנ"ד) קשר
לו מספד ברבים (בתקופת דעברעצין), ובתוך דבריו אמר אף
שלא ראיתי מעולם ברם מכירים היינו זה את זה היטב
(כ"אטש כ"אב אים קיינמאל נישט גיזעהן מ'האבין זיך אבער גוט גקענט).

הקהל כנהוג. כעבור זמן יצא לפתע הרה"ק מחדרו
לביהמ"ד וביקש לדעת אם נמצא כאן בין העולם
יהודי ממדינת הונגריה. מיד נגש האיש ממאדע
והציג את עצמו לפני הרה"ק, שאל אותו הרב מאיזה
מקום אתה, ממאדע השיב האיש, הרה"ק הביע שמחה
וקורת רוח ואמר טוב מאד, ספר נא לי מה הוא הרב
שלכם ומה טיבו, החל האיש לספר מגדול קדושת
רבינו ועבודתו ככל שהשיגה בינתו, אז נענה הרה"ק

סיפר אדמו"ר הרה"צ מו"ה פנחס שלום הלוי
ר"ב מקאסאן זצ"ל: בהיות רבינו הבני שלשים רב
בעיר ניר מאדע, אירע שאחד מבני הקהילה נסע
לרגל עסקיו לגליציה, ומאחר שלא היה סיפק בידו
לחזור לביתו לפני יום כפור נסע אל הרה"ק ר'
משה מראזוודאב (בן הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב וחתן הייטב לב
מסיגנט), בליל יו"כ אחז תפילת כל נדרי נכנס הרה"ק
לחדרו ואילו הוא נשאר עוד בביהמ"ד עם כל

משנה [וימא ב.] שבעת ימים קודם יום הכיפורים
מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין וכו'. כתב
רבינו המגיד מקאזניץ בספר עבודת ישראל ז"ל, רומז
הענין, כי הכהן גדול הוא המביא גדולה וחסד לעולם,
לכן מפרישין אותו ללשכת פרהדרין, פירוש שמהדר
פ"ר גבורות לשרשם וממתיקם, ואיתא בגמרא
הנוסחא לשכת פלהדרין, וניחא גם כן לפירושינו,
דהיו מתקנין פ"ר דינים ומעלם אל פלא העליון, וזה

הוא הצירוף פ"ל הדרין, וכיון שנתקן הגבורה ממילא
שנכנעים החיצונים עכ"ד. ונראה להוסיף, הנה לשכה
זו תכליתה לשמירה על הכהן גדול מן החיצונים,
פלהדרין עולה בגימ' עה"כ ש"פ כמספר שד"י אדני'
שהוא שם לשמירה מן המזיקים, גם שורש היחוד
הוי"ה אדני' דהיינו כפל האותיות י' פעמים א' הפ"ד
ופ"נ הפ"י עולה ג"כ ש"פ והוא סוד ש"פ צנורות, כ"כ
זקה"ק בספר אגרא דכלה פ' פנחס וז"ל והנראה דהנה
ניתן לו הברית שלום דרגא דיסוד צדיק המייחד הוי"ה
ואדני' וכתבו המקובלים שהיחוד השלם הוא סוד
ש"פ צנורות דהיינו כפל אותיות הוי"ה על אותיות
אדני' דהיינו י' פעמים א' ה' פעמים ד' ו' פעמים נ' ה'
פעמים י' סך הכל בגימ' ש"פ צנורות מנין שלוש"ם עם
הדי' אותיות שהוא הוא המייחד משים שלוש"ם בבית.

דרוש לשבת שובה מסה"ק בני יששכר

[מאמרי הדרוש תשרי מאמר ד אות בר]

שובה ישראל וכו', עפ"י מה שאמרנו רז"ל בתנחומא פרשת האזינו כתיב ישא יי' פניו אליך [במדבר ו כו], וכתיב אשר לא ישא פנים [דברים י י], עשה תשובה נושא פנים, יכול לכל, ת"ל אליך, אליך ולא לאומות העולם עכ"ל, הרי שלא מהני תשובה רק לישראל ולא לאומות העולם, וכן פסק הקדוש הגאון הרמ"ע מפאנו והמב"ט, ופירשו המחברים הראשונים הטעם, דקיי"ל על פי התורה מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול [כתובות יז], ועל כן לא מהני לגוים תשובה עפ"י התורה, ושאינו ישראל דאשתנו למעילותא דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם, ונקראים עמוסים מני בטן [ישעיה מו ג] והש"י לנו אב, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, אבל לאומות העולם נקרא הש"ת עליהם מלך כדכתיב מלך אלקים על גוים [תהלים מז טז] ואין כבודו מחול, [ובזה יתורץ שפיר קושיית הסבא בזה] [ח"ב צ"ה ע"ב] בפסוק מי לא ייראך מלך הגוים [ירמיה י ז] הקשה שם וכי קוב"ה מלך הגוים הוא ולא מלך ישראל עיי"ש דרכו והלכו בקדוש, ועפ"י הדברים הנ"ל יתכן שפיר לפי פשוטו והארכנו במקרא, והנה הא דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול הוא דוקא כשהחטא החוטא נגדו במזיד דאז הוא פגם לכבודו, משא"כ כשהחטא הוא בשוגג יכול המלך למחול, וא"כ חטאים בשוגג ובאונס מהני תשובה גם לאומות העולם על כן מקבלים מהם קרבנות.

והנה ידוע דאית תשובה מאהבה ואית תשובה מיראה [זוטא פו], והנה תשובה מיראה הוא בבחינת עבד המתירא מאדונו ומלכו, ותשובה מאהבה הוא בבחינת בן המתגעגע על שהרחיק עצמו מן אביו וזוכר אהבתו אליו ושב אליו באהבה, וזאת התשובה לא תצויר באומות שאינם במדרגת בנים לעולם, והנה תשובה מיראה היא בבחינת שם אדני דנ"א דמלכותא ירא את יי' בני ומלך [משלי כד כא], ותשובה מאהבה היא בבחינת הויה אלקיך תשובה עילאה, הויה בנ"קוד אלקים כידוע, ובה יש לפרש דברי הנביא, שובה ישראל, כיון שאתה ישראל ואתה בן, הנה מהני לך התשובה ותוכל לשוב בתשובה מאהבה, עד הויה אלקיך, שבזאת הבחינה אתה בן כדכתיב בנים אתם להויה אלקיכם, ואמר כי כשלת בעונך, עון מזיד הוא, ובמזיד הוא פגם בכבוד המלך ואינו יכול למחול על כבודו, על כן באומות העולם לא מהני להו תשובה על המזיד, אבל כיון שאתה ישראל בן ותוכל לשוב עד הויה אלקיך הנה תעורר אהבת האב לבנים ואב שמחל על כבודו כבודו מחול ומחול ויסלח ויכפר.

פרשת וילך

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא: גמרא [חולין קלט:], אסתר מן התורה מניין ואנכי הסתר אסתיר. מדרש לקח טוב [פי' ויחי עה"פ עד כי יבא שילה], וכן רמזו משה רבינו ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אלף ושלש מאות ושלשים וחמש כי אלף דאסתיר טפל כי הסתירה עיקר, ובא דניאל ופירשו אשרי המחכה ויגיע לימים אלף ושלש מאות ושלשים וחמשה (דניאל יב).

פרשת האזינו

זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביה ויגדל זקניו ויאמרו לך: רש"י, בינו שנות דור ודור - דור אנוש שהצ"ץ עליהם מי אוקינוס, דור המבול ששטפו. ד"א לא נתתם לבבכם על שעבר בינו שנות דור ודור להכיר להבא שיש בידו להיטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא. ספרי [האזינו פ"ה], זכור ימות עולם. הזהרו מה שעשית בדורות הראשונים מה שעשית באנשי דור המבול מה שעשית באנשי דור הפלגה מה שעשית באנשי סדום ועמורה. בינו שנות דור ודור. אין לך דור שאין בו מאנשי דור המבול ואין לך דור שאין בו מאנשי דור הפלגה וכאנשי סדום, אלא שנדון כל אחד לפי מעשיו.

א] פירש תוס' הרא"ש (הדר זקנים) כלומר בימי אסתר אסתיר פני מהם שביקש המן לאבדם.
ב] פ"ה הסתר אסתיר בלא האל"ף דאסתיר עולה בגימטריא אלף שלש מאות שלשים וחמש. כתב בס' דרך אמונה עה"ת (להל"מ מנחם מענדל שטן אב"ד סיגעט) עה"פ על כי אין אלקי בקרבי, דקדוק כל המפרשים הלא כיון שהכירו עיקר חסרונם וכו' א"כ שבו בתשובה למה לא ירחם ה' עליהם, ועוד כפל הסתרתו מהם ואנכי הסתר אסתיר פני וכו', וי"ל לעיל אמר הכתוב והסתרת פני מהם ומצאוהו צרות רבות ורעות, כלומר שיחיה הסתרת פנים נגלה לעין כל, שיראו שמאס בהם בישראל ועי"ז ימצא אותם צרות רבות, ואח"כ כשיתודו את עונם ויכנסו לבבם לומר על כי אין אלהי בקרבי, אזי אעשה להם הטוב להסתיר הסתרת, כלומר שלא יראו אחרים הסתרת מהם על הרעה הגדולה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים, לכן כשלא יהיה לעין כל אראה לכם הסתרת, אבל לעיני האומות אסתיר הסתרת זאת.

ג] כתב השפת אמת (ראש השנה תרמח), איתא במשנה ב"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היוצא יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. כי הנה נקרא ראש השנה, שבו יורד מוחין ובינה (בתורה) על כל השנה, כמ"ש מורי זקני ז"ל בפ' בינו שנות דור ודור, שיש בינה מיוחדת בכל שנה ושנה. וז"ה המבין אל כל מעשיהם פ"ה שהש"ת נותן בינה לכל המעשים. וממילא יש משפט מי שיזכה לקבל הבינה והמוחין היורדים ב"ה לעולם. ובאמרי אמת (נצבים הדר) הוסיף, איתא בתבונה משנה עתים, הרי מפני זה נקראת שנה כך מלשון שינוי כדכתיב בינו שנות דור ודור שבכל שנה יורד חשק חדש ותשוקה חדשה לעבודת הבורא, בכל שנה נכנסת בינה חדשה בלב.

ובספר נועם אלימלך כתב, בינו שנות דור ודור, שתבין האין דור הולך דור בא, ומה טוב לדבק במעשה הצדיקים ולא להיפך חלילה, ואם תאמרו האין אפשר להתבודד לחשוב תמיד רוממות אל ולהפריד עצמי מעניני עולם, מלאכתי מתי נעשית לפרנסתי ולפרנסת אנשי ביתי, לזה אמר שאל אביך פירוש התפלל להש"ת ב"ה הוא אביך, ויגדל לשון המשכה והוא ימשיך לך שפע וברכה לפרנסתך וכו'.

הילוכם בקודש

עובדות והנהגות מרבותינו הקדושים מקאסאן וצוק"ל

מנהגי עשרת ימי תשובה ושבת שובה

יום הכיפורים, ועכשיו בזמננו זה אין דואגים כל כך, אם כן מוטב שיהיה בידיו עוד מצוה אחת.

י"ג. ממוצאי ראש השנה עד מוצאי יום הכיפורים בריך לכל אחד בגמר חתימה לטובה. ולא אמר גמר טוב.

י"ג. היום שלפני ערב יום הכיפורים נקרא בפי כל, יום שלש עשרה מדות, ונהג רבינו לאמרו בכל שנה היום שלפני ערב יום הכיפורים ולא להקדימו ליום הקריאה שהוא שני וחמישי, ואף אם חל יום הכיפורים ביום שני בשבוע לא הקדימו שלש עשרה מדות ליום חמישי רק ביום שיש ערב שבת שובה.

י"ד. התפלל בעצמו לפני התיבה בערבית שלפניו וביום שחרית ומנחה כמנהגו.

ט"ו. בפסקא אזכרה אלקים ואהמיה אמר רק ועיר האלקים מושפלת, ולא אמר תיבות עד שאלו תחתיה, ואמר ותצילנו מכל גזרות קשות אכזריות, ואין לתאר גודל תחנוניו ושפיתת הלב ובכיותיו באמירת הפזמון זה בהשתפכות הנפש.

ט"ז. אחר הסליחות הלך לחדרו להכין עצמו לתפילת שחרית ואמירת כל ספר תהלים בציבור כנ"ל וכל היום היה מוקדש לתורה ולתפילה יותר מבשאר הימים.

י"ח. היה רגיל לשוחח ממנהג הצדיקים לקרות פרשיות הקרבנות ביום זה והיה מונה והולך את שמות הצדיקים שהיה מנהגם כן.

ספר שני, ביום שלישי ספר שלישי ורביעי, ביום רביעי ספר חמישי, ביום שלש עשרה מדות אמרו כל ספר תהלים, כדי לגמור לפני יום הקדוש שתי פעמים תהלים בציבור.

ט. בשבת שובה התפלל בבוקר בבית הכנסת העירוני ואחר תפילת שחרית נשא מדברותיו דרשת שבת שובה לעורר את העם לתשובה ולהורותם המעשה אשר יעשו משולב עם פירושי פסוקים ומאמרי חז"ל בטוב טעם ודעת, וכמה וכמה פעמים היה מתפרץ בבכיות וזלגו עיניו דמעות וכלל את עצמו עם העם איך שצריך לתקן את המעשים הלא טובים של כל השנה בעזיבה, חרטה ותשובה, ועל זה הקוטב הביא כמה מאמרים מספה"ק והוסיף נופך מדיליה.

י. בכל שלש הסעודות של שבת טבל המוציא גם בדבש.

י"א. היה מהדר לקדש הלבנה בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים ואמר פעם טעמו של דבר כי טעמו של הרמ"א בס' תר"ב בשם מהר"ל שלא לקדש לפני יום הכיפורים הוא, כי קידוש לבנה צריך להיות בשמחה כמקבל פני השכינה, ולפני יום הכיפורים מדאגת העוונות ואימת יום הדין אין יכולים להיות שמחים ולכן מהראוי שלא לקדש או, וטעמו של הלבוש לקדש לפני יום הכיפורים כדי להוסיף עוד מצוה אחת לזכויותינו לפני

א. רבינו האור מלא הקפיד לומר בכל יום מעשרת ימי תשובה תחנון ונפילת אפים ועל כל פנים באמירת הסליחות, חוץ מיום ראשון בשבוע וביום ערב שבת קודש שאז לא אמר תחנון בתפילה.

ב. כל סדר התפילה היה בימים האלו במתינות יותר ובפרט אמירת העקידה ורבונו של עולם שאחריו.

ג. המזמור שיר המעלות ממעמקים אמרו פסוק בפסוק הש"ץ וקהל בלי פתיחת הארון.

ד. בחזרת הש"ץ לא אמרו הקהל זכרנו, ומי כמוך, רק הש"ץ.

ה. אחר נפילת אפים אמרו אבינו מלכנו, ומן החזרנו בתשובה וכו' עד כתבנו בספר סליחה ומחילה אמרו פסקא פסקא חזן וקהל ובלי פתיחת הארון.

ו. אחר אמירת הקדושה היה רבינו מעיין בסידור בענין הנסירה של אותו היום וכן בשני ימי ראש השנה.

ז. ביום קריאת התורה אמר קודם בריך שמי השלש עשרה מדות שלש פעמים ופסוקי שיר המעלות והיה רצון שאחריו ואחר כך בריך שמי, אבל במנחה של צום גדליה לא אמר רק ויהי בנסוע, כמו בכל שאר תענית ציבור וימים שקורין במנחה שלא אמר רק פסוקי ויהי בנסוע.

ח. בכל ימי התשובה אחר התפילה אמרו תהלים בציבור על זה הדרך: צום גדליה ספר ראשון, ביום שני